

Մ. Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԻՆՉՊԵՍ ԺՈՒՏ ՍՏԱՆԱԼ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

368
Ս-25

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՐԵՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1937

368
Ս-25

սո

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Այս զրքուկում մենք կպատմենք կոլտնտեսություններին, կոլտնտեսականներին և մենատնտեսներին այն մասին, թե ինչ պետք է իմանալ և անել, վորպեսզի հեշտությամբ ստանալ կրակից, փոթորիկներից, տարափից, ցրտահարումից, թրջումից, սնասունների անկումից, հրդեհներից և այլ տարերային աղետներից առաջացած վնասներն:

Վորպեսզի պարզ լինի ու հեշտ լինի կարդալը մենք այստեղ կպարզաբանենք մի քանի բառեր, վորոնք գործ են ածվում ապահովագրական գործում:

1. Կոպարային ապահովագրական նորմա — դա այն դումարն է, վորով անասունները, ցանքերը, շենքերը և այլ գույք ապահովագրվում են պարտադիր կարգով:

2. Ապահովագրական վճարում — դա այն վճարումներն են, վոր կոլտնտեսությունները, կոլտնտեսականներն ու մենատնտեսները պարտավոր են յուրաքանչյուր տարի մուծել Պետալին ապահովագրված գույքի համար: Որինակ, կոլտնտեսականի կովի ապահովագրական վճարումը կազմում է տարեկան 6 ո. 09 կոպ., այդ նշանակում է, վոր կոլտնտեսականը պետք է վճարի իր կովի ապահովագրության համար տարեկան 6 ո. 09 կ.:

3. Վնասների լուծարում — այս բառերով կոչվում են այն բոլոր գործողությունները, վոր պետք է կատարի

Տեխ. ձևավոր. և սրբագր. Ա. Հախվերդյան

Ռեկլամ-էքստ.-էյտեր

Դյուզհրատի տպարան, Ֆերնան

Քաղկա Ձ 2280.

Պատվեր № 50—64.

Տիբա 2000

գյուղական կամ շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը, վորպեսզի վորոշի, թե վորքան պետք է վճարել տուժած կոլտնտեսությանը, կոլտնտեսականին կամ աշխատավոր մենատնտեսին:

4. Ապահովագրական վարձատրություն — դա այն գումարն է, վորը վճարում է Պետապը կոլտնտեսությանը, կոլտնտեսականին կամ մենատնտեսին դժբախտ դեպք՝ անասունների անկում, հրդեհ, կարկտահարում և այլն պատահելիս:

Այստեղ պետք է ասել, վոր ապահովագրական վարձատրությունը չպետք է ապահովագրական գումարից (ապահովագրական նորմա) և վնասված կամ փչացած գույքի իսկական արժեքից ավելի բարձր լինի: Յեվ դա ճիշտ է, քանի վոր ապահովագրության հաշվին շահվել չի կարելի: Այս կանոնը պետք է միշտ հիշի յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն, կոլտնտեսական և մենատնտես:

Գ Լ Ո Ւ Խ 1

ԻՆՉՊԼՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ ՍԱՏԿԵԼՈՒ ԴԵՊՓՈՒՄ

Պետք է լավ իմանալ, թե վոր դեպքերում է Պետապըն ապահովագրական փնասներ հատուցում տուժած տնտեսությանն անասուններ սատկելիս և վոր դեպքերում չի հատուցում:

Պետապն անասնատիրոջն ապահովագրված անասունի անկման համար վարձատրություն տալիս է այն դեպքերում միայն, յեթե այդ դեպքն անասնատիրոջ՝ առանձին կոլտնտեսության, կոլտնտեսականի և մենատնտեսի կամքից անկախ պատճառների հետևանք է յեղել, այսինքն՝ 1) հիվանդության, բնական մահվան, 2) դժբախտ դեպքի (շանթահարման, հեղեղումի, յերկրաշարժի, հրդեհի և այլն), 3) յեթե ապահովագրված անասունը մորթվել է անասնաբուժի կամ անասնաբուժակի կարգադրությամբ վարակիչ հիվանդություն վորոշելու կամ կանխելու նըպատակով:

Ահա թե վոր դեպքերումն է Պետապն ապահովագրական վարձատրություն տալիս գյուղատնտեսական անասուններ ապահովագրելու գծով:

Իսկ վոր դեպքերում Պետապն ապահովագրական վարձատրություն չի վճարում ստեղծած անասունների համար:

Պետապը կոլտնտեսությանը, կոլտնտեսականին և մենատնտեսին սատկած անասունների համար ապահովագրական վարձատրություն չի վճարում այն դեպքերում, յեթե անասնատիրը մեղավոր է անասունի անկման համար:

—այսինքն յեթե այդ տեղի յե ունեցել անասնատիրոջ սխալ գործողությունների կամ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք չառնելու հետեւանքով՝ առաջին՝ — յեթե անասունի մահվան պատճառը յեղել ե հիվանդութիւն կամ այնպիսի դժբախտ գեպը, վորը տեղի յե ունեցել բացահայտ անտնտեսվարութեան՝ անասունի ուժասպառ լինելը — թերի կերակրելու, կեղտոտ կեր տալու, սխալ լծելու, անհարմար շենքում պահելու, հիվանդ անասունին վատ խնամելու, անասնաբու-
ժին, անասնաբուժակին կամ գյուղխորհրդին անասունի հիվանդութեան մասին չհայտնելու հետեւանքով: Ընդհան-
րապես, յուրաքանչյուր անասունի՝ թե ապահովագրված ե թե չապահովագրված, որինակ, մատղաշ անասու-
նի հիվանդանալու մասին անասնատերը պարտավոր ե իսկույն հայտնել անասնաբուժական անձնակազմին կամ գյուղխորհրդին: Այդ շատ անհրաժեշտ ե, վորովհետեւ յուրաքանչյուր հիվանդութիւն կարող ե վարակիչ լինել (ժանտախտ, սիրիբախտ, խլախտ ե այլն) ե մի գուցե անհրաժեշտ կլինի վարակված անասունին անմիջապես սպանել, վորպեսզի փրկված լինեն մնացած անասունները: Իսկ յեթե նույնիսկ հիվանդութիւնը վարակիչ չե, այն-
ուամենայնիվ պետք ե անասնաբուժական շտապ ուղնու-
թեամբ թույլ չտալ, վոր անասունը սատկի:

Յեթե անասնաբուժական հսկողութիւնը վորոշում ե, վոր հիվանդութիւնը վարակիչ չե, ապա հիվանդ անա-
սունի տերն ու այլ անասնատերեր պետք ե պահպանեն բուժման նախագգուշական այն բոլոր միջոցները, վոր ցույց կտա անասնաբուժը: Յեւկորդ՝ յեթե անասունի մահը տեղի յե ունենում անխնա շահագործման կամ վը-
նասարար վերաբերմունք ունենալու հետեւանքով, որինակ, անասունին նրա ուժից վեր աշխատեցնելու, ծեծելու, խիստ քշելու, վնասակար կեր տալու, տաքացած ե քրրու-
նած անասունին սառը ջուր տալու ե այլն: Յեւկորդ՝ յեթե անասնաբուժը կամ անասնաբուժակը վորոշում

ե, վոր սատկած անասունը վարակված ե յեղել այն պատ-
ճառով, վոր նրա տերը չի պահպանել վարակիչ հիվանդու-
թիւնների դեմ պայքարելու վերաբերյալ պարտադիր վո-
րոշումներն ու անասնաբուժական սանիտարական կանոն-
ները:

Այս դեպքերում վոչ միայն ապահովագրական վար-
ձատրութիւն չի վճարվում, այլե յեթե գյուղական ա-
պահովագրական հանձնաժողովը սատկած անասունների մասին ակտ կազմելիս, ինչպես նաեւ Պետապի տեսուչը կամ շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը ակտն ստանալիս ե հաստատելիս վորոշում ե, վոր կոլտնտե-
սային անասունի անկումն անտնտեսվարութեան, վնասու-
րար գործողութիւնների կամ անխնա շահագործման հետեւանք են յեղել, ապա շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը այդ մասին հատուկ վորոշում ե կայաց-
նում, վորի մասին անմիջապես հայտնում ե դատախազա-
կան հսկողութեանը մեղավորներին պատասխանատվութեան յենթարկելու համար: Ի հարկե, այդ այդպես ել պետք ե, վորովհետեւ, կոլտնտեսային գույքը պետք ե պաշտպանել, իսկ նրանք, ովքեր այդ գույքը չեն պաշտպանում, ժողո-
վրդի թշնամին են, կոլտնտեսային կարգերի թշնամի:

Բացի այդ, անկախ անասունի անկման պատճառնե-
րից, սատկած գյուղատնտեսական անասունների համար ապահովագրական վարձատրութիւն չի տրվում այն դեպ-
քերում, յեթե նրանց տերերը՝ կոլտնտեսութիւնները, կոլ-
տնտեսականներն ու մենատնտեսները չեն կատարում իրենց համար սահմանված պարտադիր կանոնները: Առաջին՝ յեթե անասունների անկման ակտեր կազմելիս հայտարարվում ե, վոր անասունների ցուցակագրման (հաշվառման) ժա-
մանակ, վորը կատարվում ե տարեկան մեկ անգամ, պար-
տադիր ապահովագրութեան գծով, տվյալ տնտեսութեան մեջ ապահովագրումից թաղցված են յեղել տվյալ տեսա-
կի անասուններ: Այդ, ի հարկե, միանգամայն ճիշտ ե,

յեթե թագգրել ե հաշվառումից, ուրեմն և չի ապահովագրել, իսկ յեթե չի ապահովագրել, ուստի և վոչինչ չըպետք ե ստանա: Ինքնըստինքյան պարզ ե, վոր այդ պատիժը (ապահովագրական վարձատրությունից զրկելը) տրվում այն դեպքերում միայն, յեթե անասունին թագգրել են դիտավորյալ կերպով, այլ վոչ պատահաբար: Պատահականության, ակամա սխալի համար կոլտնտեսությունը, կոլտնտեսականը և մենատնտեսը չպետք ե տուժեն:

Յերկրորդ՝ յեթե գյուղատնտեսական անասունի մահվան մասին 24 ժամվա ընթացքում կոլտնտեսականներն ու մենատնտեսները չեն հայտնում գյուղխորհրդին, իսկ կոլտնտեսությունները՝ գյուղխորհրդին և ապահովագրական տեսչին: Ապահովագրվողն այդ ժամկետը չպետք ե խախտի, գյուղատնտեսական անասունի մահվան մասին, նա միշտ պետք ե հայտնի 24 ժամվա ընթացքում:

Յերրորդ՝ յեթե շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովի կողմից արդեն իսկ հաստատված ակտով այդ ակտի հաստատման օրվանից վեց ամսվա ընթացքում, պահանջ չի առաջադրված ապահովագրական վարձատրություն վճարելու մասին:

Չորրորդ — այն դեպքում, յեթե անասունը տնտեսական նկատառումներով կամ դժբախտ պատահարի հետևանքով մորթված ե վորպես մսացու, կամ յեթե մորթված անասունի միսը պիտանի յե ճանաչված ուտելու համար: Ի հարկե, այդ ել ճիշտ ե: Չե վոր ըստ կանոնների ապահովագրությունը կնքվում ե անասունները սատկելու դեպքերի համար միայն: Անասունին գողանալու և նրա կորչելու համար Պետապը նույնպես պատասխանատու չե: Տիրոջ համար անասունը կորել ե, բայց Պետապը նրա համար վոչինչ չի վճարում, գտնելով, վոր անասունին պետք ե պաշտպանի նրա տերը, յեթե վատ ե պաշտպանել, ուրեմն, ինքն ե մեղավոր:

Մենք արդեն ասացինք, վոր այն անասունները, վո-

վոնք յենթակա յեն պարտադիր կոպարային ապահովագրության, յուրաքանչյուր տարի պետք ե ցուցակագրվեն կոլտնտեսության, կոլտնտեսականների և մենատնտեսների կողմից: Այդ անասուններն, ի հարկե, ապահովագրված են համարվում, բայց այստեղ պետք ե ասել, վոր պարտադիր կարգով և այն ել ճիշտ բար ապահովագրված համարվում են այն անասունները, վորոնք ցուցակագրումից հետո ամբողջ տարվա ընթացքում ապահովագրական հասակի յեն հասնում կամ, դիցուք, տնտեսությունը նոր անասուն ե գնում: Որինակ, կոլտնտեսական Մուշեղ Կարապետյանը մայիս ամսում, ցուցակագրման ժամանակ ունեցել ե մեկ կով 5 տարեկան և յերկու ամսական հորթ: Ուրեմն, Կարապետյանի միմիայն մեկ կովն ե ապահովագրված յեղել, վորի համար նա վճարել ե Պետապին 6 ո. 9 կ. ամբողջ տարվա համար: Կոլտնտեսական Կարապետյանը նոյեմբեր ամսում գնել ե ևս մեկ կով, իսկ հորթը դարձել ե 8 ամսական: Այսպիսով Կարապետյանն ունի 2 կով և մեկ հորթ ութ ամսական և դրանք բոլորն ե ապահովագրված են համարվում թեև նա իր մեկ կովի ապահովագրության համար ե միայն վճարել: Ուրեմն, յեթե, դիցուք, դժբախտ դեպքի հետևանքով սատկեն այդ յերեք անասունները, ապա Պետապը նրանց բոլորի համար ել պետք ե վճարի:

Բոլորն ել այժմ լավ գիտեն, վոր յուրաքանչյուր աստիված անասունի համար անպայման պետք ե ակտ կազմել և այդ ակտը կազմում ե գյուղական կամ շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը: Թեև ակտի ճշտության համար պատասխանատու յե հանձնաժողովը, բայց և այնպես որենքով ակտը կազմելու ժամանակ անպայման պետք ե ներկա լինի անասնատերը՝ կոլտնտեսություններում վարչության նախագահը, իսկ կոլտնտեսականի կամ մենատնտեսի տնտեսություններում — անտեսության գլուխը: Ակտ կազմելու և անասունների

անկման պատճառն. պարզելու համար, հանձնա-
 ժողովը դեպքի վայրը մեկնում է վոչ ուշ քան սատկած
 տեսողության տիրոջից տեղեկություն ստանալուց 24
 ժամվա ընթացքում: Դրա համար ել անառնատերը՝ կոլ-
 տնտեսությունը, կոլտնտեսականը կամ մենատնտեսան ան-
 պայման պետք է հանձնաժողովին առաջադրի սատկած
 տեսողության դիակն, այլապես հանձնաժողովն ակտ կազմելու
 իրավունք չունի: Ի հարկե, յեթե անասունը սատկել է
 վարակիչ հիվանդությունից և դա հաստատված է անաս-
 նաբուժի կամ անասնաբուժակի կամ ել գյուղխորհրդի
 նախագահի կողմից, ապա անառնատերն անպայման պետք
 է հեռացնի դիակը կամ թաղի գյուղխորհրդի նախագահի
 և յերկու կամ յերեք վկաների ցուցումով և ներկայու-
 թյամբ:

Բոլոր կազմված ակտերն ուղարկվում են շրջանային
 ապահովագրական տեսչությանը: Այնուհետե, այդ ակտե-
 րը քննվում են շրջանային ապահովագրական հանձնա-
 ժողովի նիստերում, հաստատվում են կամ մերժվում: Այդ
 վորոշումների մասին անառնատերը պետք է իրազեկ լի-
 նի, ուստի ապահովագրական տեսուչը յերեք որվա ըն-
 թացքում այդ մասին անպայման նրան հայտնում է:

Ապահովագրական տեսուչը պարտավոր է տուժած տըն-
 տեսության վնասները վճարել որենքով սահմանված ժամ-
 կետներում, այն ե՝ կոլտնտեսությունը՝ ակտը հաստատե-
 լուց հետո 5 որվա ընթացքում, կոլտնտեսականին՝ 10
 որվա ընթացքում և մենատնտեսին՝ 15 որվա ընթացքում:
 Հետևապես, յեթե տուժած տնտեսությունը ժամանակին
 չի ստանում իր ապահովագրական վարձատրությունը,
 ապա նա, ի հարկե, պետք է պահանջի, վոր անմիջապես
 վճարեն:

ՎՆՍՍՎԱԾ ԳՅՈՒՎԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՁՈՒ-
 ՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

Բոլորն ել լավ գիտեն, վոր մինչև 1934 թ. գյուղա-
 տնտեսական մշակութային շնչում ապահովագրվում
 էին, գլխավորապես, կարկտահարումից, Սակաչ, կոլ-
 տնտեսությունների, կոլտնտեսականների և մենատն-
 տեսների ցանկությունը 1935 թվից գյուղատնտեսական
 մշակութային ապահովագրվում են:

Առաջին, Հացահատիկային և բակլային մշակութ-
 ների ցանքերը— բոստանը, բանջարանոցը, խաղողի և
 պտղատու այգիների բերքը կարկտահարումից, տա-
 փից, փոթորիկներից, ցրտահարումից, թրշումից, փրտու-
 մից և հեղեղումից, իսկ կոլտնտեսություններում՝ նաև
 չհնձված ցանքերը հրդեհից:

Յեկրորդ՝ ծխախոտի և բամբակի ցանքերը բոլոր տա-
 րերային աղետներից, ինչպես նաև այդ մշակութային
 վնասատուներից և հիվանդություններից: Իսկ յեթե ցան-
 քերը տուժել են այլ պատճառներով, ապա, պարզ է, վոր
 Պետապը պատասխանատու չէ և վնասներ չի վճարում:
 Շատ հաճախ ասում են, վոր, «աշնանացան ցորենի ցան-
 քերը տուժել են յերաշտից և Պետապը պետք է ազա-
 հովագրական վարձատրություն վճարի», բայց նրանք
 մոռանում են, վոր ցորենի և գարու ցանքերը յեղաշտից
 չեն ապահովագրվում: Կամ թե շատ հաճախ մենք լսում
 ենք, վոր, «պտղատու ծառերը կամ խաղողի վազերը փր-
 չացել են ցրտերից, հետևապես, Պետապը պետք է վճա-
 րի վնասները»: Յեվ այս դեպքում ել մոռանում են, վոր
 Պետապը վոչ թե ծառեր և վազեր է ապահովագրում,
 այլ պտղատու և խաղողի այգիների բերքը միայն: Այլ

բան է, յեթե կոլտնտեսություններն ու կոլտնտեսակտն-
ները պահանջ դնեն, վոր գյուղատնտեսական մշակույթ-
ներն ապահովագրվի բոլոր տարերային աղետներից և
Պետապը դրան համաձայնվի, այդ դեպքում, ի հարկե, նա
պարտավոր է վճարել նաև այլ պատճառներից առաջացած
վնասները, որենքը հրապարակելուց հետո:

Յեւր է սկսվում յեվ յերբ վերջանում ապահովագրու-
թյունը

Ապահովագրական որենքներով ճշտորեն վորոշված է,
թե յերբ է սկսվում Պետապի պատասխանատվությունը և
յերբ վերջանում ապահովագրությունը: Յանովի (դաշտա-
լին և բանջարանոցային) գյուղատնտեսական մշակույթ-
ների (ցորենի, դարու, լեզիպտացորենի, կարտոֆիլի և
այլն) վերաբերմամբ ապահովագրական պատասխանատու-
թյունը սկսվում է ծլելու որվանից միայն, իսկ մինչև
ծլելը ցանքերը չեն համարվում ապահովագրված: Շատ
հաճախ ցանքերը զանազան պատճառներից (յերաշտից և
այլն) մինչև ծլելն փչանում են, իսկ ցանքատերերն ա-
պահովագրական վարձատրություն են պահանջում Պետա-
պից: Ի հարկե, դա միանգամայն սխալ է:

Տունկային մշակույթների վերաբերմամբ, վորոնք
դարգանում են սածիլների ձևով, որինակ, ծխախոտը,
կաղամբը, սրանց ապահովագրական պատասխանատվությու-
նը սկսվում է սածիլները տնկելու պահից միայն: Այսպիսով,
յեթե մինչև տնկելը նրանք փչանում են, ապա Պետապը
պատասխանատվություն չի կրում:

Պտղատու այգիների վերաբերմամբ Պետապի պա-
տասխանատվությունն սկսվում է ծաղկելու որվանից մի-
այն, այսինքն, ծաղկային բողբոջներ գոլանալու որվանից,
իսկ խաղողի այգիների վերաբերմամբ փնջեր տալու, այլ
խոսքով ծաղկելու պահից (соцветия):

Լինում են նաև դեպքեր, յերբ սաստիկ սառնամանիք-
ներից փչանում են պտղատու և խաղողի այգիներ, սա-
կայն, ինչպես մենք վերն ասացինք, Պետապը դրա հա-
մար պատասխանատվություն չի կրում, քանի վոր ծառերն
ու վազերը չեն ապահովագրվում, այլ ապահովագրվում
է նրանց բերքը միայն:

Բացի այդ, ապահովագրությունը վերջանում է այն
պահից, յերբ բերքը հավաքվում է, այլ խոսքով, խոտհար-
քից, ցանքը հնձելուց, պտղատու և խաղողի այգիներում
պտուղներ քաղելուց հետո դրանք ապահովագրված չեն
համարվում:

Ի՞նչ պետք է անի կոյսնեստությունը, կոյսնեստականն ու
մենասնեստը գյուղասնեստական մեակույթները և արհեստի
աղետներից վնասվելուց հետո

Առաջին: Թույլ չտալ վորպեսզի տարերային աղետից
փասված տարածության վրա անասունները տրորեն վորջ
մնացած գյուղատնտեսական մշակույթները և ըստ հնա-
րավորության փրկել լրացուցիչ մշակմամբ (բուլկիցով,
քաղհանով, փնտատուններից պաշտպանելով և այլն) ու
այդ մշակումը կազմակերպել ժամանակին և ճիշտ:

Յեւրորդ: Ըստ հնարավորության շուտ, անհապաղ,
հայտնել գյուղխորհրդին (իսկ կոլտնտեսությունները, բա-
ցի այդ, պարտավոր են հայտնել նաև շրջանային ապա-
հովագրական տեսչին) տեղի ունեցած տարերային աղետի
մասին, ընդվորում, այդ հայտարարությունն անպայման
պետք է լինի գրավոր և համենայն դեպս վոչ ուշ քան
գյուղատնտեսական մշակույթները տարերային աղետնե-
րից փասվելու հանգամանքը հաստատվելու պահից հինգ
որվա ընթացքում:

Այդ հայտարարության մեջ պետք է պարզորոշ և
ճիշտ ցույց տրված լինի, թե յերբ է տեղի ունեցել տա-
րերային աղետը՝ կարկտահարումը, տարափը, փոթորիկը,
ցրտահարումը, հեղեղումը և այլն, փասված տարածու-

թյան չափը, յուրաքանչյուր գյուղատնտեսական մշակույթի համար առանձին, փնտվածության մոտավոր աստիճանը, պահանջվում է արդյոք կրկնացան և ինչպիսի տարածության վրա, ինչպես նայել այն, թե արդյոք անհրաժեշտ է ֆաբրիկների շտապ լուծարում: Այս բոլորը շատ կարևոր է, քանի վոր շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը պետք է ստանա այս տեղեկությունները, վորպեսզի հնարավորություն ունենա ժամանակին մեկնել դեպքի վայրը և պարզել ֆաբրիկների չափը:

ՅԵՐՐՈՒՂ: Վնասները լուծարելու ժամանակ տրամադրել լուծարքային հանձնաժողովներին և Պետապի որդաններին իր ունեցած բոլոր այն տվյալները, վորոնք վերաբերում են գյուղատնտեսական մշակույթների փչացած կամ փասված տարածությանը և բացի այդ, ամեն տեսակ աշակցություն ցույց տալ շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովին ֆաբրիկների չափը վորոշելիս: Այս բոլորն, իհարկե, արվում է ապահովագրվողների իրենց ոգտին, նրա համար, վորպեսզի վորքան կարելի յե շուտ և ճիշտ վորոշվի և վճարվի ապահովագրական վարձատրությունը:

Միաժամանակ, այստեղ պետք է ասել, վոր բոլոր տարածությունների և ֆաբրիկների չափի մասին տրված հայտերն ու տեղեկությունները պետք է ճիշտ լինեն, քանի վոր կեղծ և հնարովի հայտեր տալու համար կոլտնտեսությունը, կոլտնտեսականն ու մենատնտեսը քրեական պատասխանատվության են յենթարկվում: Յեվ դա միանգամայն ճիշտ է, քանի վոր չի կարելի խաբերայությամբ պետությունից ստանալ այն, ինչ վոր չի հասնում:

ՎՈՐ դեպքերում Պետապը յի նախուցում գյուղացիներին կան մեակույթներին պատահառած վնասները

Պետական ապահովագրությունը վարձատրություն չի վճարում գյուղատնտեսական մշակույթների՝ տարերային աղետներից առաջացած ֆաբրիկները հետևյալ դեպքերում՝

Առաջին — յեթե գյուղատնտեսական մշակույթը փչացել է վոչ այն պատճառներից, վորոնցից Պետապն ապահովագրում է և ապա յեթե գյուղատնտեսական մշակույթը փչացել է տիրոջ՝ կոլտնտեսություն, կոլտնտեսականի և մենատնտեսի մեղքով, նրա բացահայտ անտնտեսվարություն, այդ մշակույթների պաշտպանություն բացակայություն կամ դիտավորյալ գործողությունների հետևանքով:

ՅԵՐԿԵՐՈՂ. Յեթե ցանքերը վերցված է ապահովագրական պատասխանատվությունից շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովի վորոշմամբ:

Բանը նրանում է, վոր շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովին իրավունք է վերապահված ստուգելու ապահովագրված գույքի գրությունը: Յեվ ահա, յերբ ապահովագրական տեսչությունը պարզում է, վոր կոլտնտեսությունը կամ կոլտնտեսականը (տնտեսություն վոչ հանրայնացված մասի վերաբերմամբ) կամ մենատնտեսը բացահայտ անտնտեսվար կամ ֆաբրիկ վերաբերմունք է ունեցել դեպի ապահովագրված գույքը, ապա շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովը վորոշում է դադարեցնել ապահովագրությունը մինչև նկատված բացերը վերացնելը:

ՅԵՐՐՈՒՂ. Յեթե փչացած գյուղատնտեսական մշակույթը կրկնացանված չի յեղել թեև ըստ տարվա ժամանակի այդ հնարավոր է յեղել: Լինում են դեպքեր, յերբ շրջանային հանձնաժողովը, վորի կազմի մեջ մտնում են նաև հողբաժնի վարիչն ու շրջանային գյուղատնտեսը, առաջարկում են կրկնացանել փչացած գյուղատնտեսական մշակույթը, բայց ցանքատերը, կոլտնտեսությունը, կոլտնտեսականը կամ մենատնտեսը այդ չեն անում: Դրա համար էլ Պետապը, որենքի հիման վրա, ապահովագրական վարձատրություն չի տալիս: Բոլորիս էլ հասկանալի յե, թե ինչու:

Չորեքուրդ. Պետապը վնասներ չի հատուցում այն գեղ-
քերում յերբ տնտեսությունը վնասված տարածության
վրա ձեռք չի առնում բույսերի հետագա մշակման և խը-
նամքի այն բոլոր ձեռնարկումները, վոր սովորաբար կի-
բառում են այլ տնտեսություններ տվյալ վայրում, վնաս-
ները պակասեցնելու համար, որինակ, բուկլից, քաղհան,
ջրում և դա միանգամայն ճիշտ ե: Չի կարելի թույլ տալ,
վոր ցանքատերը նման անտնտեսվար վերաբերմունք ցույց
տա վնասված գյուղատնտեսական մշակույթին և վոչ մի
միջոց ձեռք չառնի նրա հետագա մշակման ուղղությամբ:

Հինգերորդ. Յեթե տարերային աղետը տեղի յե ու-
նեցել տարվա այնպիսի ժամանակ, յերբ այդ շրջանի կամ
գյուղի ու տվյալ տարվա պայմաններով վնասված գյու-
ղատնտեսական մշակույթի բերքն արդեն պետք ե հավաք-
ված լինելու: Յեվ դա միանգամայն ճիշտ ե: Դժբախտաբար
կան գեռևս այնպիսի տնտեսություններ, վորոնք չեն հե-
տեում իրենց գույքին, ժամանակին չեն հավաքում արդեն
խսկ հասունացած բերքը և հանկարծ մի քանի ուրից
հետո մի վորևե տարերային աղետից, զիցուք ուժեղ կար-
կըտից, փչանում ե ամբողջ բերքը: Իհարկե, զրա համար
վոչ միայն չպետք ե վնասներ հատուցել, այլ և անտնտե-
սարության համար պետք ե պատասխանատվության յեն-
թարկել մեղավորներին:

Վեցերորդ. Յեթե վնասված տարածության վրա մին-
չև լուծարքային ակտ կազմելը տնտեսությունն անասուն-
ներ կարածացնի, բերքահավաք կկատարի խոտի, կանաչ
կերի կամ սիլոսի համար, կամ ել թույլ կտա այնպիսի
գործողություններ, վորոնք պակասեցնում են տարերային
աղետից հետո մնացած բերքը: Այս ել միանգամայն ճիշտ
ե, քանի վոր չի կարելի բերքը հավաքել մինչև հանձնա-
ժողովի կողմից վնասված մշակույթը գննելն ու վնասների
տոկոսը վորոշելը:

Յոթերորդ. Վնասները չեն հատուցվում, յեթե գյու-

ղատնտեսական մշակույթների տերը՝ կոլտնտեսությունը,
կոլտնտեսականն ու մենատնտեսը թագցնում են ցուցա-
կագրությունից այն գյուղատնտեսական մշակույթներիցան-
քերը, վորոնք յենթակա յեն կոպարային ապահովագրու-
թյան: Այս ել հասկանալի յե: Յեթե թագցրել ես, ուրեմն
գյուղատնտեսական մշակույթն ապահովագրված չի համար-
վում, հետևապես վնասները չեն կարող վճարվել:

Յեվ, վերջապես վնասները չեն հատուցվում, յեթե
վնասված կամ փչացած գյուղատնտեսական մշակույթների
տերը վնասի մասին չի հայտնում, գյուղատնտեսական
մշակույթի վնասվելու հանգամանքը հաստատելուց 5 որվա
ընթացքում, ինչպես նաև յեթե հայտարարությունը վնաս-
ների մասին տրված ե բերքահավաքից հետո: Ինքնըստինք-
յան պարզ ե, վոր ուշ տրված կամ բերքահավաքից հետո
տրված հայտարարության հիման վրա չի կարելի ճիշտ
վորոշել վնասի չափը, հետևապես, չի կարելի և վնասներ
վճարել:

Գ Լ Ո Ւ Խ 3

ՀՐԳԵՀՆԵՐԻ, ՀԵՂԵՂՈՒՄՆԵՐԻ ՅԵՎ ՈՅԼ ՏԱՐԵՐԱՅԻՆ ԱՂԵՏՆԵՐԻ
ԳԵՊԳՈՒՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

Մենք բոլորս ել լավ պետք ե գիտենանք, վոր կոպա-
րային կարգով կոլտնտեսություններում ապահովագրվում
են զանազան տեսակի շենքեր, արդյունաբերական ձեռ-
նարկություններ սարքավորման հետ, գյուղատնտեսական ին-
վենտար, տրանսպորտային միջոցներ, ապրանքներ և այլութե-
ր, ինչպես նաև դաշտային ու մարգագետնային արտադրանք:

Մենք պետք ե գիտենանք նաև, վոր կոլտնտեսություն-
ներում այդ ամբողջ գույքն ապահովագրվում ե հրդեհից,
կայծակահարությունից, հեղեղումից, յերկրաշարժից, փո-
թորկից, մրրկից, տարափից, առողւմներից և փլուզմե-

րից: Այնուհետեւ, Պետապը հատուցում է փառանքը այն զեպքերում միայն, յեթե գուշքի փչացման պատճառը թված տարերային աղետներն են յեղել և դժբախտ զեպքերը, վորոնք տեղի յեն ունեցել ապահովագրվողից — գուշքատիրոջից անկախ:

Առանձին կոլտնտեսություններ, լավ չիմանալով թե ինչից է ապահովագրվում իրենց գուշքը, պահանջում են Պետապից հատուցել զանազան տեսակի փառանք, վորոնք առաջ են յեկել այնպիսի պատճառներից, վորոնցից այդ գուշքն ապահովագրված չի յեղել:

Ահա ձեզ մի սրինակ. —

Մի կոլտնտեսության ախոռի կտուրը փլվել է, քանի վոր շենքը հին է յեղել և գերանները փտել են: Այդ կոլտնտեսությունը պահանջ է առաջագրել փաստը վճարելու մասին: Բայց վորտեղ է ապված, վոր ախոռն ապահովագրվում է նրա կտուրի քանդվելուց, վորը տեղի կունենա գերանների փտելուց:

Իհարկե, Պետապը փառանքը չի վճարիլ, քանի վոր դա տարերային աղետ չէ, այլ ուղղակի անտնտեսվարություն:

Մի այլ կոլտնտեսություն պահանջում է Պետապից վճարել այն գուշքի արժեքը, վորը նրանից գողացել են: Այս զեպքում ել Պետապը մերժել է, քանի վոր կոլտնտեսությունը, ինչպես նաև յուրաքանչյուր գուշքատեր պարտավոր է լավ պաշտպանել իր գուշքը:

Ի՞նչ պե՞տ է տնի յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն, կոլտնտեսական յեվ մեկնացնես սարերային աղետներ կանխելու համար

Կենդանաբուծության վերելքի և զարգացման ու սոցիալիստական դաշտերի բերքատվության բարձրացման խնդիրը, նմանապես պայքարը մեր ամբողջ աշխատանքի վորակի համար, գյուղատնտեսության սոցիալիստական վե-

րակառուցման պլանում կենտրոնական տեղ են գրավում: Անասունների, ինվենտարի, մեքենաների, շենքերի և այլ գուշքի լավագույն պահպանումը, ինչպես նաև ակտիվ պայքարն անասունների հոտի պահպանման և զարգացման համար, ագրոնոմիական և հակահրդեհային կանոնների կատարման համար, անշուշտ յուրաքանչյուր կոլտնտեսության, կոլտնտեսականի և մենատնտեսի կարևորագույն խնդիրներից մեկն է հանդիսանում: Ուստի, կոլտնտեսությունը, կոլտնտեսականն ու այլ աշխատավորներ, պարտավոր են պահպանել այն՝ հակահրդեհային կանոնների համաձայն և բոլոր անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել հրդեհները կանխելու և իրենց գուշքն ամեն տեսակի փառանքից և փչացումից պաշտպանելու համար:

Մասնավորապես կոլտնտեսություններն ու կոլտնտեսականները, պետք է հետևեն՝ վորպեսզի՝ առաջին, ծրխանցքներն ու վառարանները, ինչպես նաև լուսավորությունը կանոնավոր լինեն, յերկրորդ — գուշաբար վարվեն կրակի հետ, յերրորդ — խոտի զեգերի, ամբարների և պահեստների մոտ խարույկներ չվառեն և չծխեն, չորրորդ — ցորեն կալսելու ժամանակ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնվեն կայծերից ու այլ պատճառներով առաջացող հրդեհների դեմ, հինգերորդ — շարժիչների, տրակտորների մոտ վառելիքի ապահով պահեստներ չինվեն կերոսինի, նավթի, բենզինի և այլն համար և վերջապես, յերեքաները չխաղան կրակի հետ:

Շատ բնական է, վոր այս պահանջները չկատարելու զեպքում, հաճախ հրդեհներ են առաջանում, վորոնք վաշընչացնում են ամբողջ գուշքը: Սովորաբար կոլտնտեսային ունեցվածքը կենտրոնացած է լինում մեկ տեղում՝ այստեղ է և խոտը, և անասունների ախոռը, այստեղ է և պահեստը և այլն: Այժմ քիչ չեն միլիոնատեր կոլտնտեսություններ և դրանց թիվն օր-ըստ-օրե ավելանում է: Այդ

ամբողջ միլիոնավոր գույքը պետք է ուշի-ուշով պաշտպանել ինչպես դասակարգային թշնամուց, նույնպես և հրդեհներից ու տարերային աղետներից:

Ինչ պարսականություն ունեն կոյսնեսությունն, կուսքնեսականը յեվ մենասնեսը հրդեհ, հեղեղում յեվ այլն տուգանալու դեպքում:

Մենք բոլորս ել գիտենք, վոր վորքան ել լավ են պաշտպանում գույքը, այնուամենայնիվ տեղի յեն ունենում դժբախտ դեպքեր և տարերային աղետներ՝ հրդեհներ, հեղեղումներ, լերկրաշարժներ և այլն, վորոնք մեծ վնասներ են պատճառում տնտեսությունը:

Յեվ ահա յերբ կոյտնտեսություն մեջ նման աղետ է պատահում և վնասներ պատճառում նրան, կոյտնտեսություն վարչությունը պարտավոր է՝ առաջին՝ անմիջապես և համեմատյալ գեղարվույթ ուշ քան հրդեհի կամ այլ տարերային աղետի տեղի ունենալուց հետո յերկու որվա ընթացքում, գրավոր հայտնել այդ մասին շրջանային ապահովագրական տեսչությունը:

Շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովի աշխատանքը թեթևացնելու համար, այդ հայտարարություն մեջ պետք է մանրամասն ցույց տրված լինի թե ինչպիսի տարերային աղետ (հրդեհ, հեղեղում և այլն) է տեղի ունեցել և յերբ: Բացի այդ, պետք է ճշտորեն նշված լինի թե ինչպիսի գույք է վնասվել կամ փչացել ու պատճառած վնասի լենթադրվող գումարը: Յերկրորդ — բոլոր անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել, վորպեսզի պակասի վնասների չափը, այն է՝ փրկել գույքը, նախապահպանել այն հետագա փչացումից: Յերրորդ — պահպանել վնասված գույքի մնացորդները մինչև շրջանային ապահովագրական հանձնաժողովի գալն ու լուծարքային ահա կազմելը: Վերջապես կոյտնտեսություն վարչությունը պետք է կազ-

մակերպել իր գույքի պաշտպանություն գործն, ինչպես հրդեհի, հեղեղումի և այլ աղետի ժամանակ, նույնպես և զբանից հետո հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել այնպիսի առարկաների վրա, վորոնք շուտ են փչանում, այն է՝ սերմացվի, հացահատիկի, ալյուրի, բամբակի, ծխախոտի և այլն գյուղատնտեսական արդյունքների, ինչպես նաև գյուղատնտեսական մեքենաների, ինվենտարի վրա:

Այս բոլորը շատ կարևոր է:

Շատ անգամ հրդեհի ժամանակ մի վորևե առարկա կրակից չի փչանում, այլ թրջվում է միայն և յեթե ժամանակին մաքրվի կեղտից, ապա կարելի յե փրկել և վոշ մի վնաս չի լինի:

Վոր դեպքերում է կոյսնեսությունը գրկվում ապահովագրական վարձատրություն ստանալու իրավունքից հրդեհի, հեղեղման, յերկրաշարժի յեվ այլ տարերային աղետների պատճառած վնասների համար, վորոնցից ապահովագրված է այդ գույքը:

Մենք արդեն ասացինք, վոր ապահովագրական վարձատրություն չի տրվում այն բոլոր դեպքերում, յերբ գույքը վնասվում կամ փչանում է ապահովագրվողի՝ կոյտնտեսության և այլ տնտեսության մեղքով, այսինքն՝ առաջին — յեթե վնասն տեղի յե ունեցել բացահայտ անտնտեսավարության և հանրային սեփականության պաշտպանության բացակայության հետևանքով, յերկրորդ — յեթե վնասված տնտեսությունը չի պահպանել հակահրդեհային պաշտպանության կանոնները, կոպիտ անզգուշությունը և վտրվել կրակի հետ, այսինքն, անկանոն է պահել ծխեղույզները, վառարանները, խարույկ է վառել շենքի, խոտաղեղի մոտ, անզգուշ է պահել կերոսինը, նավթը, բենզինը և այլն, վորից հրդեհ է առաջացել, յերրորդ — յեթե

104

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

43. 360

М. А. САРКИСЯН

**Как скорее получить страховое
вознаграждение**

Реклам-Издат-Бюро—Ереван 1937 г.